

אפי"ה" שהפעולה נגמרת בנתינת הפת לתנור והאפיה נגמרת לארד שעה, ואלו אמר הכתוב "לא תעשה כל כעשה", הייתי אומר שמתר לתת פת בתנור, לפי שמעשה גמר האפיה נעשה מעצמו, לכן אמר לא תעשה כל מלאכה, והמלאכה שהוא השנוי הרי נעשית ביד הפועל, כי תיכף בנתינתו את הפת בתנור בא השנוי וכתחיל מלאכת האפיה, וכטוהו גם מלאכת הצידה והטחינה ברחים של מים ודומיהם.

ולכן הזכיר חייב משום נוסע, אף שהעסק והשנוי הוא קצירה אין תולכין אחריהם כי אם אחר התכלית ונקרא תולדה לאותו האב שדומה לו בתכלית, שאני קרא בו לא תעשה. וכן אם דומה לאב בשנוי כמו טוחן ברזל שמשנה טף הברזל ועושה אותו חלקים דקים כמו טוחן תבואה, אבל בתכלית אינו דומה לאב, שאינו לצורך אכילה, הוא ג"כ תולדה לאב מלאכת טוחן משום שנקרא מלאכה, ולפי שאין לו אב אחר עדימה לו בתכלית. אבל נוסע וזורע ששניהם שוים בעסק ושנוי ותכלית שניהם נקראים אבות שעל שניהם הוא אומר לא תעשה כל מלאכה.

מינסק ירח זיו התרין.

אברהם יצחק אישיהודי

מלואי דברים.

במאמרי "יאיר נתיב" הפסגה ח"ב צד 54, חקרתי במאמר הפלאי בסוכה כ"ז א' במעשה דרב חנא (הנקרא גם רב הונא *) בר ביונא וכל גדולי הדור אקלעו בסוכה בשמיני ספק שביעי, וע"ז אמר רב יוסף: גמירי דמאפר קאתו, ועיי"ש ברע"י ותוס' — והעליתי שם כי הכונה שהיתה אז שעת הסכנה ואימת שות, וערקו לאגמא. ושמעתי באוחרים לי: אם אמנם כי הפירוש הזה נראה נכון ומקובל מאד מצד עצמו, אבל מי יתן ונראה גם איזה מקור נאמן בדברי הימים וקורות ישראל, שהיו אז גזרות קשות כאלה על ישראל, ויהיה הפירוש הזה כראי מצד וברור שאין להזיזו ממקומו.

וע"ז אשיב, הנה זה יראה כל רואה בספר סה"ד חלק א': התחלת אלף החמישי דור שני של אמוראים: "רב יהודא בר יחזקאל היה לראש בפומבדיתא... רב הונא מלך בסורא... רב נחמן היה ראש ישיבה בנהרדעא, ושלשתן רב יהודא, רב הונא ורב נחמן מלכו שנת י' לאלף החמישי" ושם כתוב: "בימיהם נהפך לב הפרסיים נגד היהודים, והפכו לב המלך נגד רצונו והמית ביסורים קשים הרבה עשרים וחכמים והמירו רבים" יעיי"ש, וכ"ז מקובל וידוע מדור דור מספרי גדולי הראשונים הסופרים וקוראי הדורות והקורות לישראל, והנה ידוע כי רב חנא בר ביונא היה ג"כ בזמן ההוא, כמו שמצאנו בגמ' (כתובות נ') הוה עובדא בנהרדעא ודון דייני דנהרדעא, בפומבדיתא ואגב' רב חנא בר ביונא, אמר להו רב נחמן וילו אהדורו. וכה"ג עוד עובדא אחריתא בגמ' (ביק י"ב ב') הוה עובדא בפומבדיתא ואגב' רב חנא בר ביונא, א"ל רב נחמן וילו אהדורו. וכן בס' יוחסין וסה"ד באות ח' כתוב, רב חנא בר ביונא: "היה בזמן רב נחמן (ביק י"ב ב')", ובאמת כבר נמצא עוד במקדס (כתובות נ') שהזכרנו, וכן רב ששת היה בזמנו (סוכה נ"ב ב'): "א"ל רב ששת (לרב חנא בר ביונא) בהדי חנא באגדתא למה לי (ופירש'י: מה לי אצלו באגדה בקי הוא ממני באגדה ולא אוכל לו) ורב ששת היה תלמיד רב הונא (וכ"פ אמר בשם רב הונא, וגם רב הונא אמר בשם רב ששת) וחבירו של רב נחמן (תוס' גיטין ל"ב א') כמובא ג"כ בס' סה"ד.

הרי

ג.ד.

(*) בגמ' ברכות (סג:) א"ר חמא בר ביונא, וככ"מ (נמ). ג"כ אמר רב חמא בר ביונא (ועיי"ש בהגהת דגרי"ב) ובכתובות (סז:) א"ר הונא בר ביונא (מימרא זו עצמה); וביבמות (ס:) א"ר הונא בר ביונא, והגיה עם דגרי"ב: צ"ל: רב חנא, ובאמת הכל אחד הוא, וכן סובר בעל סה"ד עיי"ש ועי' ר"ה (יח:) וברש"י שם: רב חמא בס"ס.

הרי רב חנא בר ביזנא היה בזמן אחד עם רב הונא ורב נחמן, זמן הנזירות האכוריות והצרות הנזירות.

גם מצאנו עוד זמפורש בירושלמי (פסחים א' סוף ע"ב) דאמר רב הונא כד הוין ערקין באילין בופיתא (פי' מערה, גרובען, האהלען) וכו', עיי"ש, — פי', שהיו בורחין ומתבאין מרודפיהם ומבקשי נפשם, וכן פי' המפרשים שם גם בבראשית רבה פ"א מפורש: ערקין הוין מקמי גונדא (פי' חילולת) בהדא בופיטא וכו' — הרי הרבר מבורר ואין ספק שהיו בזמנם גזרות קשות ורעות והיו בורחין ומתבאין אילין באילין בופיטא, ואילין באגמא.

ועתה יצא לנו כנוגה צדקת המאמר הזה בגמ' סוכה הג"ל שעמדנו עליו אשר היה נעלם סתום וממון עד הנה ונגלה ממחבואו, ובלתי ספק הוא שיצאו ממחבואם בשמיני ספק שביעי שהתבאו שם עד הנה, וזהו ביאור דברי הגמ' גמירי דמאפר קאתו, כי לא בעט חלילה רב חנא וכל חבורתו, בכל מצות החג ושמחתו, בלי כל סבה או סכנה המכריחתו, רק לרעות בהמתו או פרתו, חלילה וחם להבין ככה בפשיטותו, וד' יאיר עיני להביט נפלאות מתורתו, הצעיר כצעירתו.

ב"ה יום ו' ז' מניא תרנ"ו שרה לבן.

נחמן נתן טאראשיאנסקי.

נתיב חכמים.

בעי מיניה ר' ירמ' מר"ו לר"מ דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא קבל בה אביה קידושין מהו, אמר רב אתב"י עד כאן תביאו ר"י לר"ז לירי גיתוך ולא גיתוך (נדה כ"ג).

רבים עמדו על דברי רש"י שם, שפי' ולא גיתוך משום דאסור לאדם למלאות פיו שחוק ור"ז החמיר מפי ע"כ, דמאי חומרא הוא זו הלא דין פסוק הוא כן (באורח סי' תק"ם), (עי' חולין ל"ז, מ"ד, ביצה כ"א, דחומרא לא שייך אלא על דבר היתר). ונראה דרש"י ס"ל כדעת הטור דהא דאסור למלא פיו שחוק בעוה"ז היינו בזמן הגלות, עי' מ"ו אורח סי' תק"ם, והטעם שלא לשכוח אבילות ציון, אמנם כ"ו בשחוק גופני, אשר עליו נאמר שבעו וירם לבם ע"כ שכתוני (עי' ברכות ל"א), אבל בשמחה של תורה ומצוה רבו הפסוקים לשמח. המשורר אמר, שש אנכי על אמתך, נגילה ונשמחה בך בתורתך (פסיקתא וחיות), לכן רשביי בעל המאמר דאסור למלא פיו שחוק אמר בזוהר אחרי דבדית מותר למיחדי טפי, ועי' ברכות (ט') דרב ברונא לא פסק חובא מפומיה מדסמך גאולה לתפלה, ומעתה ר' זירא שלא הלך ד' אמות בלא תורה ותפלין (מצילה כ"ח), ואמר דדברי תורה נקנין בשמחה (ברכות ה') ועפ"י דין היה לו לשמח, בכל זאת הרחיק עצמו גם משמחה המותרת, והחמיר להיותו מצוין בחיבת ציון כמו (כתובות ק"ב) ואמר אורא דא"י מחכים (כ"ב קנ"ח) ועי' מד"ר סוף פקודי, משהר"ב ביהמ"ק ערבה שמחה גלה משוש וחשכה בא לעולם, ולזה יכוין ר' זירא דעוה"ז (בזמן הגלות) דומה ללילה (ב"מ פ"ג) ועי' תענית (ט"ז) שקיבל ר' זירא כר"ל דאמר בכל צרתם לו צר שגם השכינה מתאבלת לציון, לכן החמיר, ור' ירמ' שי' אחרת לו, אף שגם הוא חובב ציון אדוק כמאמרו שאמר על כאמר ר"י משום ישוב א"י כנון דא צריכא רבה (ב"מ ק"א) ואמר במחשכים הושיבני זו תלמודה של בבל, וקרי לצומדי בבל בבלי טפשיאי (כתובות ע"ה) והוא ממש כמאמר אורא דא"י מחכים, ועי' ירושלמי (סנהדרין פ"ק) חביבה כת קמנה בא"י, ועי' קדושין (מ"ט) עשרה קבין חכמה כו' תשעה נטלה א"י, בכל זאת היה איש שמח, כי השמחה מרחבת הלב לתורה, כי הא דרבה פתח במילי דבדיחותא (שבת ל'), וכה"ג רב המנוא סבא (בזוהר תוריע), ועי' מדרש חזית, וכן הוא במבילתא (פ' בשלח) רבי ראה הציבור מתנמנמן פתח ואמר אשה ילדה ס' רבוא בכרם א', וכה"ג במד"ר (ריש אסתר) בר"ע, וכן ר' פירדא פתח באגדה למיבדח עצבותו דעורא בן אבטולמוס (מנחות נ"ג) משום דאגדה משמחת ומועבת הלב